

Aktivitetsrapport

Vårsesongen er nå snart over, og noen av oss har klatret nok et lite steg opp på den genealogiske kunnskaps-stigen. På Gimle skole møtte over 20 seniormedlemmer opp og fikk en praktisk og pedagogisk innføring i internett av Arne Solli. Folketellingen av 1801 ble selvsagt gjenstand for mange søk etter at vi ble fortrolig med de viktigste funksjonene til leseren Netscape. Til slutt fikk vi en oversikt over mange slekts-historiske resurssider på internett. Uken etter møttes vi nok en gang - Arild Tangerås demonstrerte hvordan man lager en GEDCOM fil. "Var det ikke verre?" - tenkte noen av oss som opplevde at GEDCOM begrepet ble avmystifisert på en elegant måte. Nå var vi klar til å møte Ole-Johan Kippenbroeck som skulle overbevise oss om at DIStreff er "dissenes" naturlige treff-sted. Våre forventninger ble nok en gang innfridd av en meget engasjerende og kunnskapsrik bergenser! Vi slapp nesten ikke hjem den kvelden før vi hadde forsikret han om at budskapet var mottatt og at samtlige selvfølgelig skal sende inn sin GEDCOM-fil. (En kort oppsummering om fremgangsmåten finner du i dette bladet). Nå er det altså opp til medlemmene selv om DIStreff skal bli den databasen vi alle ønsker oss. Til slutt vil jeg takke for konstruktive innspill når det gjelder fremtidige aktiviteter i foreningen, godt fremmøte på medlemsmøtene og alle bidrag til medlemsbladet!

Riktig god sommer!

Arne Langeland - Formann og foreløpig redaktør

MERK!

Siste møte før sommerferien: 25 juni
Vi grupperer oss rundt kaffe og kaker og diskuterer løst og fast!
Demo av slektsdata-programmer.
Første møte etter ferien: 27 august

Faddere i DIS-Hordaland:

Her har vi listet noen hjelpsomme kontaktpersoner dersom du lurer på noe:

Brother's Keepers:

Anne-Sofie H Eknes	Tlf 55131326
Jan Gandrudbakken	Tlf 55122595
Truls Magnus	Tlf 55120717
Odd Monsen	Tlf 55120909
Martin Røssland	Tlf 55132745
Terje Skrolsvik	Tlf 55934364
Knut Strand	Tlf 55164173

DISGEN (Macintosh og PC)

Sølvi Arntzen	Tlf 55266551
---------------	--------------

Family Tree Maker:

Andreas Stokke	Tlf 55924992
Arne Langeland	Tlf 55951243

Slekt og Gård:

Arild Kompelinen	Tlf 55230549
------------------	--------------

GEDCOM:

Arild Tangerås	Tlf 55132406
----------------	--------------

Bygdebøker:

Magne Smedsdal	Tlf 56355061
----------------	--------------

Andre som vil være faddere?

Uekte barn

På 1700 tallet var det høy spedbarns-dødelighet og lav gjennomsnittlig levealder, men til tross for det var de skandinaviske land preget av befolkningsvekst. Norges befolkning økte en og en halv gang i løpet av dette århundre. Den gangen hadde man ikke effektive prevensjonsmetoder, derfor måtte samliv og barnefødsler reguleres ved hjelp av strenge sosiale normer. Ekteskapet var den påbudte rammen for barnefødsler. De som trosset påbudet og fikk barn utenom ekteskap, ble rammet av harde straffesanksjoner. Likevel var det mange uekte fødsler. Hva var så et uekte barn? Begrepet er upresist fordi det ikke bare refererer til foreldrenes sivilstand. Et uekte barn kunne ha gift mor, mens et annet som ble døpt som ekte, kunne ha ugift mor. Barnefødsler som var resultat av ekteskapsbrudd ble behandlet som uekte. Det samme skjedde hvis en kvinne fødte et barn når ektemannen hadde vært borte fra henne så lenge at han umulig kunne være faren. Slikt kunne forekomme hvis mannen var soldat, sjømann eller straffange. Omstreiferes barn ble døpt som uekte, med mindre foreldrene ved dåpen kunne legge fram papirer som beviste det motsatte. Barn som var unnfanget ved voldtekt, ble også døpt som uekte, selv om moren var gift på forhånd. I Danmark kunne imidlertid barn som var født utenfor ekteskap bli døpt som ekte hvis foreldrene giftet seg - eller lovet å gifte seg. I Norge skilte man mellom *slegfredsbarn* - som var født av ugifte foreldre, og *horebarn* - der en eller begge foreldrene var gift på hver sin kant. I neste nummer skal vi se nærmere på hvordan den norske samfunns-forskeren Eilert Sundt forklarte omfang, utvikling

og regional variasjon av de uekte fødslene.

Artikkelen er sakset etter tillatelse fra ombord-magasinet til HSD - "Leia" nr 1/97.

Anne Langeland - D/S-Hordaland

Visdomsord:

If all the world were genealogists, there would be no wars! No one would take a chance on the records being burned!

Bendik fra Steinset

Bendik var en staselig kar der han gikk med vandringsstaven av bambus, med hickory håndtak og messingbeslag. Staven var et bevis på den livlige kontakten Danmark-Norge dengang hadde, både med de Vestindiske øyer og med Ostindia der det Ostindiske Kompani hadde seilingsrute.

Bendik kom av velstandsfolk på odelsgården Steinset i Guddal, og far hans var rikeste bonde i soknet. Moren kom av Næss-ætten i Gaular, med kvinnelinjen tilbake til den eldgamle Møgården i Førde, der det er landbruksskole i dag.

Alle søsknene til Bendik var godt gift da han nå som yngstemann var på vei, som tradisjonen var, for å avtale ekteskap med den gamle enken på Lundeland. Synnøve Josefsdatter var ikke enke enda, for gamle Lasse Erichsen lå på dødsleie. Lasse var en fjern slektning av Bendik, og man kan tenke seg at der har vært sendt bud til Steinset og at nå ble garden ledig for en ung duganes kar av slekten.

Mens Bendik var på Lundeland, skulle Synnøve være fadder for nabojenten som skulle døpes. Bendik var også med i barnedåpen. Historien forteller at da de skulle gå om kvelden gikk Bendik bort til

vuggen, løftet barnet opp til kinnet sitt og sa: "*Her har jeg min andre kone*". Og slik ble det.

Bendiks første kone, Synnøve, var 23 år eldre enn mannen. Andre konen, Giertrud, var 28 år yngre enn mannen og 51 år yngre enn første konen. Første ekteskap var barnløst.

Giertrud fødte 11 barn, hvorav 9 vokste opp. Etter at Bendik var død, fikk Giertrud alle barna godt gifte, kjøpte gården ved kongeskjøte, og delte den mellom sine 2 sønner. Giftet seg opp igjen gjorde hun ikke, slik det hadde vært vanlig.

Giertrud kom fra Wergelandsætten på Takle, som har samme forfedre som Henrik Wergeland og kunstmaleren I.C. Dahl. Giertrud og Bendik ble mine tippoldefedre, og i 1988 hadde etterslekten stevne på Lundeland for å feire 200 års jubileet siden Bendik kom til gårds.

Lilly Harriet Nygaard - DIS-Hordaland

DIStreff

er en slektsnavn-database hvor du kan få kontakt med andre som forsker på samme slekt som deg. For å bidra må du eksportere dine data fra det slektsprogrammet du benytter. Dette gjør du ved å lage en GEDCOM fil som inneholder de dataene du ønsker å bidra med. Du kan selv behandle bidraget før du sender det inn, men foreløpig anbefales du å sende inn en ubehandlet GEDCOM fil. Stedsnavnene bør behandles på en entydig måte i hele databasen din, det beste for DIStreff er på formen: *plass, gård, sogn, kommune, fylke* eller *fylke, kommune, sogn, gård, plass*. Fylkesnavn er ikke nødvendig, men hvis det er snakk om kommunenavn som finnes i flere fylker, som for

eksempel Os, kan det være en fordel. Du kan sende inn bidraget som vedlegg til en e-post melding til DIStreff ansvarlig: kippen@stavanger.mail.telia.com

eller lagre det på diskett og sende det i posten. Hvis du benytter e-post, skriv "Subject": **Bidrag Distreff nnnn** (hvor nnnn er de fire første sifrene i medlemsnummeret ditt). Hvis du i tillegg kan pakke filen med PkZip eller WinZip hadde det vært fint. (Dette er ikke nødvendig, men overføringen går da ofte raskere og tryggere). Husk også å oppgi fullt navn, adresse, telefonnummer og eventuell e-post adresse du ønsker å legge inn sammen med dine data. Hvis du har bidratt før, må du også oppgi om dataene du nå sender inn er i tillegg til eller skal erstatte dine gamle data.

Postadressen for de som sender inn disketter er:

DIStreff v/ Ole-Johan Kippenbroeck

Donevikstien 4, 4048 Hafrsfjord

(husk å vedlegge en ferdig adressert og frankert returkonvolutt og merk disketten:

Bidrag Distreff nnnn som for e-mail).

For å sende inn ditt bidrag til DIStreff må du som nevnt lage en GEDECOM fil. Brukere av Brother's Keepers eller Familiy Tree Maker finner veiledning på neste side - etter tillatelse fra DIStreff ansvarlig, som har utarbeidet veiledninger også for andre programmer samt en utførlig omtale av DIStreff på internett-adressen:

http://www.sn.no/disnorge/distreff/info.htm

Har du GEDCOM problemer, kontakt vår utmerkede fadder - Arild Tangerås. LYKKE TIL!

Statsarkivet i Bergen, oppført 1920-1921. Arkitekt: Egill Reimers.

Tildelt A.C. Houens diplom for fremragende arkitektur 1924.

Statsarkivet i Bergen, Årstadv. 22, 5009 BERGEN.

Oppgaver: Statsarkivet i Bergen har ansvar for arkiv som har vesentlig kulturell, forskningsmessig eller forvaltningsmessig verdi og oppbevarer arkivmateriale fra statlige myndigheter på lokalt og regionalt nivå fra Hordaland (med Bergen) og Sogn og Fjordane. Statsarkivet i Bergen er ett av åtte i Norge, og er en del av det statlige Arkivverket, ledet av Riksarkivaren.

Institusjonen: Statsarkivet i Bergen ble opprettet i 1885 under navnet "Stiftsarkivet i Bergen", og dekket fra først av Rogaland, Hordaland, Bergen, Sogn og Fjordane og Sunnmøre. Et eget statsarkivkontor i Stavanger ble opprettet i 1949, fra 1970 ble det eget statsarkivdistrikt og omfatter Rogaland. Sunnmøresakene er sendt til Statsarkivet i Trondheim.

Bygningen: Institusjonen holdt de første årene til i Klosteret 17, tidligere Bethlehem fattigskole. Gjennom et makeskifte i 1914 mellom stat og kommune ble Klosteret 17 byttet mot en stor tomt på Årstadvollen. Bygningen ble oppført i 1920-21, og tatt i bruk fra 1. juli 1921. Arkitekten har i utformingen av bygningen på Årstadvollen tatt utgangspunkt i detaljer fra Klosteret 17, og fra klosterbygninger i sin alminnelighet. I en nisje i trappen står "St. Sunniva", utskåret av Wilhelm Rasmussen.

Krigsårene: Statsarkivbygningen ble tatt av tyskerne 10. april 1940 og gjort til hovedkvarter for de tyske landstridskreftene på Vestlandet. Bygningen huset general Herman Tittel, seinere generaløytnant von Beren, og hadde i tillegg til administrasjon også den tyske feltkretsretten, bykommandanturet og kvarterer for tyske soldater. På tomten lot tyskerne bygge et bunkersanlegg med tilhørende panservogngarasje og en barakk for det tyske militærpolitiet. Det meste av arkivsaker ble flyttet ut av bygningen og overført til Bergen Museum, seinere plassert i Rasmus Meyers samlinger, og med noen arkivsaker oppbevart i steinkirker i distriktet, og en del i gruvene på Kongsberg.

Tyskerbarakken ble revet i 1969, men kjelleren ble stående, og på den ble det i 1975 oppført et konserveringsbygg (arkitekt Peter Helland-Hansen), og i 1992 ble det oppført et magasintilbygg (arkitekt Hansteen), tilknyttet den gamle magasindelen. Den gamle magasindelen har plass til lag 6500 hyllemeter, den nye vel 10 000.

Statsarkivet i Bergen har ved inngangen til 1997 knapt 10500 hyllemeter med arkivsaker. Materialet spenner i tid fra 1307 til 1990-tallet. Statsarkivet har en lesesal med 20 plasser, som er åpen for publikum mandag-fredag 09.00 -

15.00, i tiden 15. september - 14. mai også mandag-torsdag 17.00 - 20.00. Arkivmateriale som ønskes brukt på kveldstid må bestilles på forhånd, bøker, registre og mikrokort står til disposisjon på lesesalen.

Klausulering: Statsarkivet oppbevarer en rekke arkivserier som helt eller delvis er sperret for allment innsyn. Nærmere regler er å finne i forvaltningsloven med forskrifter, og i heftet "Taushetsbelagt arkivmateriale i Statsarkivene", fastsatt av Riksarkivaren 6. desember 1988. Hovedregler er at alt personømfintlig materiale er sperret i 60 år, barneverns- og straffesaker i 80 år, og adopsjonssaker i 100 år. Søknader om dispensasjon etter forvaltningsloven avgjøres av Riksarkivaren etter innstilling fra statsarkivaren. Spørsmål om partsinnsyn avgjøres av statsarkivaren.

Statsarkivet i Bergen 1990-1996,

utvikling i tall på gjester, utleverte arkivstykker, saksnummer, kopiboksider og arkivbestand

	1993	1994	1990 1995	1991 1996	1992
Lesesalsgjester			3257	3536	3737
	3638	4595	4269	4955	
Utleverte arkivstykker			6987	6909	7590
	8769	10727	11275	12671	
Saksnr./Journalnr.	3051	2649	3380	4045	
	4138	4600	4800		
Kopiboksider			851	885	1103
	1437	1497	1618	1688	
Hyllemeter arkivsaker			6430	6620	6723
	8240	8800	9750	10455	
Disponible årsverk	19,7	17,5	17,3	18,5	
	17,9	16,8	17,0		

Utviklingen uttrykt gjennom indekserte tall:

1990=100%	1990	1991	1992	
1993	1994	1995	1996	
Lesesalsgjester	100	109	115	
117	141	131	152	
Utleverte arkivstykker	100	99	109	
126	154	161	181	
Saksnr./Journalnr.	100	87	111	133
136	151	157		
Kopiboksider	100	104	130	
169	176	190	198	
Hyllemeter arkivsaker	100	103	105	
128	137	152	163	
Disponible årsverk	100	89	88	94
91	85	86		

**Statsarkivet i Bergen
Årstadv. 22
5009 BERGEN
Telefon 55 31 50 70
Telefax 55 32 12 65**

Edb-registrerte kilder i Statsarkivet i Bergen

av

Statsarkivar Yngve Nedrebø

Dette er fjerde gang vi skriver om edb-registrerte kilder i Statsarkivet i Bergen. Tidligere oversikter er laget i 1982, 1991 og 1995. Hovedelementene i oversikten vil fortsatt være de samme som tidligere, men det kommer (heldigvis) stadig til nye prosjekt, og spørsmål om oppdatering av oversikten melder seg jevnlig. På 1990-tallet har vi år om annet tatt ut om lag 8000 nye sider på papir fra det materialet vi har edb-registrert. Den takten håper vi å kunne holde også i de kommende årene.

Jeg skal i det følgende gi en beskrivelse av de edb-prosjektene Statsarkivet i Bergen har vært engasjert i, og gi en smule informasjon om de kildene vi nå har tilgjengelige på data.

Historien om edb-registreringen av kilder i Statsarkivet i Bergen er historien om de mange gode hjelpere. Uten samarbeid med en rekke utenforstående, og uten en særdeles høy grad av entusiasme innad i institusjonen, ville denne oversikten vært betydelig kortere.

I Statsarkivet i Bergen, og etter det jeg kan skjønne i alle andre arkiv-institusjoner, samler brukernes interesse seg i hovedsak om en liten del av den totale arkivmengden i magasinene. Statsarkivet i Bergen har 10,5 hyllekilometer med arkivsaker og mellom 5000 og 6000 registrerte lesesalgsgjester i året. Det gir i snitt en bruker for hver annen hyllemeter. En hyllemeter består av om lag 10 000 sider. Men så mye som anslagsvis 95% av brukerne gjør bruk av bare 2-3% av arkivmaterialet (tinglysningsmaterialet, skiftematerialet, kirke-bøkene og folketellingene). De 5-6000 spørsmålene vi årlig får fra publikum i form av brev og telefoner, fordeler seg nøyaktig på samme måte. Dette brukermønsteret har holdt seg generasjon etter generasjon. Alt tyder på at dette bruksmønsteret også vil bestå framover.

Arkivverket har som hovedoppgave å sørge for at historisk interessant og viktig materiale blir tatt vare på, for nåtid og framtid. Vi skal dernest sørge for at det arkivmaterialet vi oppbevarer blir gjort tilgjengelig for potensielle brukere. Disse to kravene kan stå i motstrid. Som vi alt har vist er bruken særdeles konsentrert. Bruk betyr slitasje. Hyppig bruk betyr betydelig slitasje. Det gir oss problemer. Løsningen er å sperre det slitasjeutsatte originalmaterialet for bruk. Men siden det nettopp er dette materialet publikum er interessert i, må vi ved sperring kunne tilgjengeliggjøre informasjonen i annen form. Det kan være som papirkopi, film, mikrokort, avskrifter eller edb-utgaver.

Arkivverket stiller store krav til sine brukere. En vesentlig del av kilde-materialet er skrevet med gotisk skrift. Et fåtall av kildene har registre. Administrasjons-systemene har endret seg, arbeidsoppgaver er flyttet fra en sektor til en annen. Den som skal kunne gjøre bruk av informasjonen i originalkildene må være forberedt på å bruke tid og innsats på å

orientere seg i administrasjonshistorie og finne fram. "Terskelen" for arkivbrukerne er normalt svært høy. Høye terskler stenger mange potensielle brukere ute. Disse tersklene blir ikke lavere om vi stiller opp kopier, film eller mikrokort som alternativ til originalene, snarere tvert imot - fordi veiledning, lesbarhet og oversiktighet blir dårligere. Det er avskrifter og ikke minst edb-utgaver med sine søkemuligheter og registre, som kan endre dette fundamentalt, senke tersklene og åpne historisk informasjon for nye grupper.

Edb-utgaver gir også oss selv og alle typer arkivbrukere langt mer effektivt verktøy enn tidligere. Vi kan finne svarene langt raskere og enklere enn før. Gjennom edb-registrering kan vi i også introdusere nye kildetyper for brukere som ellers vanskelig ville finne fram til dem. Ideelt sett skulle alt kildematerialet vært gjort tilgjengelig i digitalisert form. Det synes å være en uoverstigelig oppgave. Men når vi har observert at brukernes interesse er konsentrert om en forsvinnende liten del av totalmaterialet, kan vi konsentrere vår innsats og da vil vi med relativt små ressurser kunne nå et stykke på veg.

Ideelt sett skal våre edb-registre og kildeavskrifter være 100% pålitelige. Det vil kreve en omfattende korrektur. Vår erfaring er at korrekturen er svært ressurskrevende, og langt mindre lystbetont enn selve registreringen. Vi har derfor bevisst valgt å styre våre ressurser mot **registrering**. Svært mange av våre registre er derfor "foreløpige" utgaver. Vi vet at de har feil og mangler. Våre tester har vist at vi kan regne med 2-3% feil. Storparten av disse feilene er imidlertid helt uten betydning for bruken av materialet. Originalene har også feil. Med flere innganger til materialet regner vi med at det bare skal være rent unntaksvis registrene ikke vil føre brukeren til målet. Vårt valg har vært å registre nye kilder framfor å bruke ressursene på petimetri. Vi mener fortsatt at det har vært et riktig valg.

For å oppsummere vårt utgangspunkt: vi har laget edb-registre for å skjermes originalmaterialet, for å effektivisere vår egen og andres bruk av sentrale kildeaser, og for å åpne nytt materiale for publikum.

Deler av materialet vårt er allerede lagt ut på Internett, mer vil følge i de nærmeste årene. Så langt har vi fått lagt materialet ut ved hjelp av andre. Det kan komme til å endre seg i løpet av den nærmeste tiden. Vi håper også å kunne gjøre deler av materialet tilgjengelig på CD-rom i løpet av relativt kort tid.

Bakgrunn

Det var Historisk Institutt i Bergen som dro i gang edb-registrering av historiske kilder i Bergen, og vel også i Norge. Jan Oldervoll kom til instituttet tidlig på 1970-tallet fra universitetslektorat i informasjonsvitenskap, og hadde dermed en for historikermiljøet den gang helt unik

kunnskap og innsikt i databehandling. Blant mange historikere var det tidlig på 1970-tallet en stor interesse for lokalhistoriske og demografiske tilnæringsmåter. Kombinasjonen av innsikt og interesse førte til at Historisk Institutt i Bergen fikk gjennomført edb-registreringen av 1801-tellingen for Norge (883 000 personer). For en som har vært engasjert i edb-registrering av historiske kilder står det klart at dette var et voldsomt løft. Og mindre imponerende blir det slett ikke når vi ser på hvordan de måtte legge arbeidet opp. De som var med på 1801-prosjektet har seinere fortalt at utstyret de hadde til rådighet nærmest må sies å ha hørt hjemme i "edb-ens steinalder". Men resultatene kom, og framdriften var særdeles imponerende.

I 1974 var 1801-registreringen fullført. Instituttet satt med erfarte og ekstremt effektive registratorer, men uten nye prosjekter og uten midler til å holde prosessen med registrering igang. Statsarkivet i Bergen hadde arbeidsoppgaver, og greide med gode hjelpere å sy sammen en finansiering. Historisk Institutt og Statsarkivet i Bergen gjorde i 1975 avtale om samarbeid og registrering av kilder.

1) Emigrasjon

1975 var jubileumsåret for norsk utvandring til Amerika. Interessen for emigrasjon var enorm både fra historikere internasjonalt, nasjonalt og lokalt, og fra slektsgranskere i inn- og utland. Emigrantprotokollene for Bergen med sine langt over 100 000 navn var så flittig i bruk at de var i ferd med å bli bladd i filler.

Da kom statsarkivar Øvrebø i Bergen med ideen om et "emigrantprosjekt" der man kunne trekke de originale protokollene ut av vanlig bruk, samtidig som man kunne erstatte originalene med registre og utskrifter som for alle typer brukere ville fungere bedre. "Jubileumsfølelsen" var såvidt sterk at det kunne være håp om å finne midlene som skulle til for å få prosjektet i havn. Norsk Kulturråd, Nordmannsforbundet og Norsk Slekts-historisk Forening ble kontaktet, og de var alle positive. De nødvendige midlene ble skaffet. Prosjektet ble et samarbeid mellom Historisk Institutt og Statsarkivet i Bergen og satt i gang våren 1975. Det var stipulert til ett årsverk, og kalkylen holdt. Tidlig i 1976 var materialet ferdig registrert.

Da begynte den delen som for statsarkivets folk var den tyngste - korrekturfasen. Den huskes av personalet fortsatt, og ikke med glede. Det ble mange timers nitid lesing av utskrift mot original før man i 1979 omsider kunne få høste, i form av registre på mikrokort ordnet kronologisk, etter fornavn, etter etternavn og etter fødested.

Emigrantprosjektet omfatter emigrantprotokollene fra Bergen politimesterarkiv fra årene 1874-1924, og omfattet 99800 registreringer. Emigrantprotokollene er ført etter ulike skjema opp

gjennom årene, men har nesten hele perioden gjennom med opplysninger om emigrantens navn, fødested, alder og navnet på det selskapet reisen skulle gjøres med. Etter noen år kom det med opplysninger om bosted ved utreise, det skulle senere gis grunn for utvandringen, og fra 1903 skulle det oppgis reisemål.

Materialet er tilgjengelig på mikrokort, og papirutskrifter ble sendt ut over landet til fylkesbibliotek og historielag. Mikrokortutgaven ble spredd til institusjoner i inn- og utland. Dessverre har det senere vist seg at en del av det innlagte materialet ble borte på vegen gjennom datamaskinen, slik at nesten 4000 navn mangler i den første utgaven som ble spredd. De er blitt lagt inn på ny seinere.

Det var i 1867 politimestrene ble pålagt å føre emigrantprotokoller, etter at passvangen innenlands var blitt avskaffet i 1860. Men de eldste protokollene for Bergen, fra årene 1867-1873 har dessverre aldri latt seg oppspore. For i hvert fall delvis å kunne skaffe opplysninger om emigrantene i denne perioden, som omfatter den første store emigrasjonsbølgen fra Norge, fikk vi i 1988 registret skipslistene Bergen-Quebec fra mikrofilmkopier i RA. Dette materialet omfattet vel 17 000 navn. Originallistene i National Archives, Canada ble ulykkeligvis kassert etter filming sist på 1950-tallet (kassasjongsgevinsten ble neppe mer enn et par hyllecentimeter!), slik at vi dessverre ikke har annet enn mikrofilmene å bygge på. Til tider er filmene så utydelige at lesingen blir usikker.

Skipslistene er listene skipperen førte over passasjerer, og de dannet grunnlaget for den avgiften som skulle betales ved ilandstigningen i Canada. Det er også grunnen til at materialet ble tatt vare på, som bilag til inntektsregnskapet. Kvaliteten på informasjonen på listene varierer sterkt, helt avhengig av skipperens grundighet. Men med opplysninger om alder (som ikke alltid kan stoles på fordi bilett og avgift avhang av passasjerens alder), navn, yrke og fødested, gir de ofte et godt alternativ til emigrantprotokollene. Og i motsetning til protokollene forteller de om blindpassasjerer, dødsfall og fødsler under overfarten (som tok fra 4 til 12 uker med seilskutene).

Skipslistene fra Canada dekker imidlertid kun seilskutetrafikken mellom Norge og de canadiske havnene Quebec og Montreal. Vi savnet fortsatt opplysninger om den delen av emigrasjonsstrømmen som gikk fra Bergen via engelske havner (1865-1873), og vi manglet emigrantene som 1871-1873 emigrerte med dampskip direkte fra Bergen til New York. I 1996-97 fikk vi omsider kopiert skipslistene fra dampskipene Bergen-New York, og kunne i januar 1997 gjøre ferdig databasen med 3608 emigranter på den ruten.

Bergen var i årene opp til rundt 1875 emigranthavn for et temmelig stort oppland, som omfattet Gudbrandsdalen, øvre deler av Valdres, deler av Nord-Norge og deler av Rogaland. Emigranter fra andre deler av landet var sjeldnere. Bergen var forøvrig tenkt å bli selve emigranthavnen for hele Skandinavia, men emigrant-dampskips-selskapet i Bergen var gått konkurs (1876) lenge før planene, som

forutsatte utbygd jernbane mellom øst og vest (ferdig 1909), kunne bli realisert.

Vi regner oss med dette ferdig med registrering av emigranter over Bergen 1865-1924. Databasene omfatter i overkant av 120 000 emigranter. Materialet er tilgjengelig på mikrokort, og storparten av det ligger søkbart gjennom Internett.

I Bergen politimesterarkiv finnes det passprotokoller fra tiden før emigrant-protokollene kom. Vi har edb-basert register over de emigrantene som fikk pass til Amerika. Det gjelder ikke mer enn et par tusen personer, og dekker årene 1842-1863. Vi har emigrantprotokollene for årene etter 1924, og kunne tenke oss å registrere protokollene opp til rundt 1930, for å få med oss den siste store emigrasjonsbølgen. Det kan bli vanskelig gjort av hensynet til personvern.

Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane har registrert utflytterlistene i kirkebøkene, og kan derfor utvide tidsperspektivet bakover, og supplere emigrantprotokollene, som nok ikke fanger opp mer enn 85-90% av emigrantene. Statsarkivet i Bergen har fra lesesalgstjenesten Svend Stensen fått database over flyttere fra Nordfjord 1816-ca. 1900, bygd på kirkebøkens lister.

2) Kirkebøker

Da korrekturen på emigrantmaterialet vel var unnagjort i 1979 så man ved Statsarkivet i Bergen på muligheten for edb-registrering av andre kilderekker der bruksfrekvensen var så høy at slitasje var et alvorlig problem. Kirkebøkene for Bergen pekte seg ut som det naturlige satsingsområdet.

I 1980 ble det inngått en avtale mellom Statsarkivet, Historisk institutt, Bergen og Registreringssentralen for Historiske Data, Tromsø (RHD) om edb-registrering av døpte, vigde og begravde i kirkebøkene for Bergen 1816-1880. Avtalen gav som resultat at RHD skulle skrive inn de begravde, SAB vigslene og Historisk Institutt de døpte. Statsarkivet i Bergen hadde i 1980 fortsatt ikke eget edb-utstyr, slik at det ble skrevet med skrivemaskin for optisk lesing. Det viste seg å være en mindre heldig arbeidsmåte, for ved konverteringen gjorde maskinen et utall feil. Korrekturen ble derfor urimelig tung og tidkrevende, og prosjektet stoppet nærmest opp.

Men i 1986 fikk Statsarkivet i Bergen eget edb-utstyr. Da ble både innskriving og korrigerende langt lettere. Vi kunne ta opp igjen de gamle filene, og etterhvert utvidet vi tidsrammene for edb-registrering av kirkebøkene for Bergen til å dekke materialet fra 1660-årene og like opp til opprettelsen av folkeregister i Bergen i 1912.

a. Begravde i Bergen 1668-1911

Materialet omfatter i alt temmelig nær 150 000 registrerte begravelser i Bergen mellom 1668 og 1911. Bredden i informasjonen som er gitt om dødsfallene varierer mellom kirkebokførerne. Opplysninger om fødested er gitt i Korskirken på 1690-tallet, i perioden 1809-1831, og jevnt over i alle kirkebøkene etter 1877. Til materialet 1668-1800 er det tatt ut på papir fornavnregistre og forsørgerregistre. I alt

bortimot 7 000 sider med registre. Materialet er selvsagt søkbart, RHD selger disketter med deler av det.

Registreringsarbeidet 1668-1800 ble finansiert av Ætthistorisk Institutt (1989-1990), Knut Geelmuyden har registrert materialet 1801-1815, RHD skrev inn materialet fra årene 1816-1880, mens materialet 1881-1911 delvis ble registrert av personale lønnet gjennom Arbeid for Trygd.

b. Vigde i Bergen 1663-1911

1663-1815: registrert 16 500 par.

1816-1911: registrert 32 700 par.

På papir har vi tatt ut fornavnregistre 1663-1815 på 809 sider, og tilsvarende for 1816-1911 på 1491 sider. Vi skal med tiden ta ut på papir etternavnsregistre (ca. 50 % større enn fornavnregistre på grunn av "doble" etternavn - typen "Andersen Bakke"), og rene kilde-utskrifter. Vi kan skaffe utskrifter ordnet etter fødested for personer viet etter ca. 1820.

c. Døpte i Bergen 1668-1911

Registreringsarbeidet ble satt i gang høsten 1990 for midler kanalisert gjennom Historisk institutt, Bergen. Registreringsarbeidet ble avsluttet i 1993. Da hadde vi registrert 56 000 fødsler fra perioden 1668 til 1815, og 128 000 i årene fra 1816 til 1911. Vi har tatt ut registre på fornavn og på fars fornavn, i alt 8-9000 sider.

d. Konfirmerte i Korskirkesoknet 1739-1840

Den eldste kirkeboken over konfirmanter i Korskirkesoknet i Bergen inneholder i lange perioder opplysninger om fødested og foreldre eller andre foresatte. Vi har derfor funnet kilden så interessant at vi har valgt å dataregistrere den, og har i alt en database med vel 8000 navn. Databasen viser at det i 1700-tallets Bergen var betydelig flytting også for personer under konfirmasjonsalder.

e. Kommunikantlister for Bergen

Av alle voksne var det forventet at de minst en gang i året, og helst to, skulle framstille seg til nattverd. Lenge var det slik at de som uteble kunne straffes med offentlig skrifte, og først et godt stykke ute på 1800-tallet viser tallet på nattverdsgjester betydelig nedgang. Dersom reglene ble fulgt og den som har ført disse listene over nattverdsgjester har vært grundig, skal vi kunne vente å få tilnæret en "folketelling" over voksne ved hjelp av dette materialet.

For Korskirkesoknet i Bergen er det bevart kommunikantlister fra 1688 av. Disse listene er svært innholdsrike, med opplysninger om slektskap og tjenesteforhold. Vi har foreløpig lagt inn i database materialet for 1689 (4500 registreringer), 1790 og 1800-1801. Dette skulle, kombinert med kirkebok-databasene, kunne gi oss noe nær et "folkeregister" for dette soknet i en ellers kildefattig periode. For 1790 har vi også dataregistret kommunikantprotokollen for Nykirkesoknet.

Ved hjelp av materialet rundt tidspunktet for folketellingen i 1801 kan vi slå fast at vi finner en rekke personer (særlig soldater) som allertid, som ikke lar seg finne igjen i folketellingen. Den motsatte vinklingen, å sjekke om de voksne vi finner

i tellingslistene, også opptrer som altergjester, viser mindre manko. Det demonstrerer hvor verdifullt kommunikantmaterialet kan være.

f. Døde i Bergen 1912-1972

Bergen skifterett avleverte i 1996 sine dødsfallsprotokoller 1915-1972 til Statsarkivet i Bergen. Til disse protokollene var det laget navneregistre. Registrerte var sterkt merket av hyppig bruk, og overbeviste oss om at vi raskt måtte erstatte dem med kopier, og helst med et edb-register. Informasjonen i dødsfallsregistrerte er knapp: avdødes navn, dødsdato, etterhvert adresse, og med henvisning til sidetall i dødsfalls-protokollen. Men for de fleste formål er dette tilstrekkelige opplysninger, og et register over de 75 000 dødsfallene 1912-1972, kan i seg selv gi svar på mange spørsmål, og det gir inngang til avisenes dødsannonser. Kirkebøkene er sperret i 60 år. Men siden dette registeret kun inneholder åpen og "ufarlig" informasjon, kan vi tillate oss å gå langt over sperregrensen.

g. Vigde opp til 1815

Folketellingen 1801 er på mange måter en "nøkkel" også til andre kilder. Tellingen er etter dataregistreringen lett å bruke og finne fram i, og ved hjelp av opplysningene der kan man snevre inn søk i kirkebøkene. Men alle problemer blir ikke løst ved hjelp av 1801-tellingen. Den gir ingen opplysninger om fødested, og migrasjonen i siste del av 1700-tallet har mange steder vært særdeles omfattende. For å kunne komme nærmere en løsning av dette, har vi arbeidet med å få dataregistrert vigdselslistene i de eldste kirkebøkene. Vi går opp til rundt 1815 i vår registrering, fordi det året de fleste steder i vårt distrikt markerer overgangen til kirkebøker på trykte skjema og gjennom det langt mer oversiktlige bøker enn tidligere.

Arbeidet med registrering av giftermål er vi fortsatt i gang med, men regner med at vi i løpet av 1997 skal være nær målet om en samlet database over kirke-bøkene vielser fra Hordaland, Bergen og Sogn og Fjordane. Den samlede databasen vil omfatte opp mot 100 000 vielser i tiden fra 1663 til 1815. En del kirkebøker er tapt i brann, andre steder har prestene ikke begynt sin kirkebokføring før et godt stykke ut på 1700-tallet, slik at databasen naturligvis slett ikke vil inneholde alle vielsene fra dette tidsrommet.

3) Folketellinger

Statsarkivet har fra Historisk institutt, Bergen fått kopier av filene fra 1801-tellingen for Bergen, Hordaland og Sogn og Fjordane, i tillegg til filene for de tilgrensende områdene i Rogaland, Oppland og Møre og Romsdal. Materialet er tilgjengelig for søk på Internett, lagt ut av Historisk Institutt, og man kan kjøpe mikrokort av tellingen fra Historisk Institutt. Det foreligger samme sted planer om å gjøre dette materialet tilgjengelig på CD-rom. På en slik CD-rom kan man legge inn både edb-versjonen og en skannet versjon av originalmaterialet.

a) 1815-tellingen for Bergen

14 000 registreringer - database 3,6 Mb.

1815-tellingen er skrevet inn av Knut Geelmuyden i samarbeid med SAB. Det er tatt ut registre på papir etter fornavn (329 sider) og etternavn (126 sider), i tillegg til en ren kildeutskrift (756 sider).

b) 1865-tellingen med Årstad og landsoknene, Askøy prestegjeld

c) 1875-tellingen med landsoknene, Årstad og Askøy.

36 400 registreringer - database 9 Mb.

SAB tok korrekturarbeidet med emigrantene, og for de midlene dette frigjorde for Emigrantprosjektet fikk Historisk institutt skrevet inn 1875-tellingen for Bergen. Vi har i 1990 avsluttet arbeidet med korrektur og skal i 1991 ta ut på papir materialet ordnet etter fornavn og fødested. Vi har foreløpige registre (som mangler byens to landsokn) ordnet etter fornavn (1263 sider) og etternavn (1166 sider), med en kildeutskrift på 3527 sider.

d) 1891-tellingen

59 300 registreringer - i database 29,7 Mb.

Innskrivingen er gjort ved RHD. Ved Statsarkivet i Bergen har vi lagt inn adresser og plussert på listene for skipene som lå i Bergen. Korrektoren på dette materialet er delt mellom Riks-arkivet og SAB. Vi er kommet godt i gang med korrektoren, og regner med å avslutte korrektur og ta utskrift i 1991.

e) 1912-tellingen for Bergen

Folkeregisteret i Bergen ble opprettet i 1912, og som grunnlag for registeret ble det holdt en kommunal folketelling 1. februar 1912. Denne tellingen er på mange måter nøkkelen til folkeregisterets oversikter over døde og utflyttede, men for oss står den også som sluttstreken for registreringene av kirkebøkens lister over døpte, vigde og døde. Filen omfatter 78 000 personer, og har med opplysninger om navn, fødselsår og -dato, fødested, yrke, adresser 1910 og 1912, og tidspunkt for eventuell innflytting. Vi har tatt ut fornavnsregister på nesten 1900 sider, og kan skaffe sorterte utskrift f.eks. ordnet etter fødested.

4) Skifteregistrene

Gjennom flere tiår har Landslaget for bygde- og byhistorie kanalisert midler til statsarkivene for å få laget registre til de eldste skifteprotokollene. I forlengelsen av dette arbeidet - og delvis for Landslagets midler - har Statsarkivet i Bergen laget edb-registre for samtlige skifte-jurisdiksjoner i vårt distrikt. Registrerte dekker skifteprotokollene opp til ca. 1850.

Jurisdiksjon:

periode antall registersider

Bergen		
1702-1899	20 000	
Sunnhordland		
1668-1850	17 200	377 + 377
Hardanger og Voss		
1695-1883	16 700	369 + 378
Nordhordland		
1702-1856	14 300	314 + 330
Indre Sogn		
1666-1850	8 000	188 + 188
Ytre Sogn		
1698-1853	10 900	243 + 247
Sunnfjord		
1676-1850	12 400	228 + 230

Nordfjord

1690-1851 10 800 240 + 240

Geistlige

1680-1811 530 9 + 9

Vi har laget en registerserie på fornavn og en på gardsnavn/plassnavn/ familienavn. Navne-materialet i registrene er forsiktig normalisert.

I tillegg til å gi mulighet for raskt å finne fatt i den rette protokollen og den riktige siden, har registrene vist seg nyttige også for andre formål. De gir oss gode oversikter over den vestlandske navne-geografien, og gir mulighet for å oppspore personer som har flyttet over større avstander.

5) Innrulleringssjefen i Bergen: Undersøkelseskommisjonen 1803-.

Bergen 1803-1805: 7 400 registreringer.

Stavanger 1804: 800 "

I forbindelse med omleggingen av sjøinnrulleringen ble det i 1803 satt ned kommisjoner i de norske byene for å skaffe oversikt over mannskapsmaterialet i byene. Kommisjonsrullene som ble resultatet av kartleggingen omfatter alle som ikke var fritatt fra militær-tjeneste - i alt ca. 60-70 % av mennene. Rullene gir svært gode opplysninger om fødesteder, om militærtjeneste og sjøfart. Undersøkelseskommisjonens ruller er nøkkel såvel til det nye rullsystemet, som bakover til de eldre rullene.

Tilsynelatende har kommisjonen gjort seg svært fore - kommisjonene arbeidet for øvrig gjort under truselen om embetsfortapelse. De har bygd på 1801-tellingen, men hentet fram atskillige som der manglet (fraværende sjøfolk). Og de har innhentet opplysninger om de fraværende.

6) Mønstringssjefen i Bergen/Bergen sjømannskontor.

Ved hjelp av midler fra prosjektet Arbeid for Trygd fikk vi dataregistrert de manuelle og utslitte registrene til sjømannsrullene for Bergen 1869-1948. De omfatter noe over 45 000 sjøfolk.

7) Bergen biskop

a) Ekteskapsbevillinger 1717-1800 (1804) for Bergen stift.

Materialet omfatter 4494 bevillinger, langt de fleste ble søkt for ekteskap i "forbudne ledd" (4337), men også noen for å kunne inngå ekteskap etter leiemålsforseelser (72), eller for å få fritak for kirkens disiplin (36). Ekteskapsbevillingene ble utferdiget i Kongens navn, og de fleste har hans underskrift. Å få bevilling kostet penger, og inntektene gikk til St. Jørgens hospital for spedalske i Bergen. Vi finner derfor opplysninger om kongebrevene i hospitalets inntektsregnskap, mens de originale kongebrevene ble arkivert hos biskopen. I 1799 ble regelverket forenklet. Det er grunnen til at serien i bispearkivet ikke har stoff lenger enn til rundt 1800. Vi har tatt ut et fornavnsregister på 200 sider, og et hjemstedsregister på 115 sider.

b) Biskop Randulfs kopibok 1667-1674

Til biskop Randulfs kopibok er det laget et edb-register med rundt 2500 registreringer, på papir er registeret på 50 sider.

8) Gaular kirkebok 1755-1785.

Den eldste kirkeboken for Gaular (Indre Holmedal) er sterkt fuktskadd, slik at deler er uleselige, og andre deler vanskelige å lese. Vi har registrert alt som lar seg tyde, og har registre over døpte, vigde, konfirmerte og døde, i alt 3600 registreringer.

9) Register til Årstad panteregister.

Årstad ble innlemmet i Bergen i 1916. De gamle gards- og bruksnumrene ble erstattet med gatenavn og adresser. Seinere er mange av disse endret, før vi i 1980-årene har fått nye gards- og bruksnumre. For å kunne finne fram gjennom dette mylderet av omskiftninger har vi laget jevnførelsesregister, 198 sider.

10) 1701-tellingen

I samarbeid med Ættehistorisk Institutt, Bergen er det aktuelt å få registrert 1701-tellingen for Hordaland og Sogn og Fjordane (originallister i RA).

I 1990 har vi fått lagt inn listene for fogderiene i det seinere Sogn og Fjordane fylke, 17 500 registreringer (database på 2,5 Mb), og vi har tatt ut på papir et fornnavnsregister på 373 sider. Tilsvarende materiale for Hordaland regner vi med å omfatte litt flere personer, vel 18000, og utgjør i utskrift 332 sider.

11) Militære ruller.

I Riksarkivet, Danske Kanselli - Skåp 8 - pakke 168 ligger to ruller fra 1653 og 1655 over ungt mannskap i Bergen stift. Hver av disse rullene omfatter i overkant av 3000 menn. Da dette er en ellers periode med få kilder, har vi lagt inn materialet i database (0,5 Mb) og tatt ut fornnavnsregistre på papir (61 + 63 sider).

Militære ruller kan ofte gi opplysninger man ikke vil kunne finne andre steder. De militære myndighetene hadde behov for å vite hvor mannskapene oppholdt seg, og hentet derfor inn oppgaver over adresser på mannskapene. Dermed gir disse kildene oss opplysninger om flytting, og om dødsfall som har skjedd andre steder enn på hjemstedet. Vi har tatt oss bryet med å få dataregistrert hovedrullene for Bergen 1840-1860 (5500 registreringer), og er nå i ferd med å edb-registrere registrene til de militære rullene for Bergen 1860-1890 (vil gi oss i overkant av 20 000 registreringer).

BERGENSKE "UTGRUPPER".

Da Statsarkivet i Bergen midt på 1970-tallet fikk satt i gang med edb-registrering av kilder var det først og fremst for å få reddet originalene fra slitasedøden. Men det ble selvsagt også skuet mot de gevinstene som lå i registre eller søkbare databaser for å lette vårt og våre kunders arbeid.

Da vi mange år senere hadde fått fullført edb-registreringen av de viktigste personrelaterte kildene for Bergen by (kirkebøker og folketellinger), hadde vi et lønlig håp om å få ut noe som kunne nærme seg skjelettet til en "smug-

ættesoge" for Bergen. Men så enkelt var det imidlertid ikke!

Bergen viste seg å være en by befolket med mennesker som stadig flyttet. Flertallet av de voksne i byen synes nesten på ethvert tidspunkt å ha vært innflyttere, og utflyttingen var i lange perioder tallmessig fullt på høyde med innflyttingen. Personene flyttet også stadig innenbys. 1600- og 1700-talls kildene er sparsomme med opplysninger om nøyaktig bosted, og husnummerangivelsen er heller ikke så mye verdt om vi finner den, fordi det først var helt på slutten av 1700-tallet den ble fast: det samme huset dukker opp under samme nummer fra år til år.

Bare de færreste innbyggere i Bergen på 1700-tallet hadde faste familienavn, og verst av alt, personene kunne bytte navn, kanskje flere ganger i løpet av livet: Mons Henriksen kunne neste gang dukke opp som Mons Olsen, fordi faren var Henrik Olsen, og man vaklet mellom bruk av patronymikon og "slektsnavn". Gifte kvinner kunne velge mellom tre-fire alternativer: eget patronymikon, farens patronymikon, ektemannens patronymikon/slektsnavn, og enkelte enker tok endog sine barns patronymikon.

For å nærme seg sikker identifikasjon vil man derfor måtte utvide spekteret av kilder. Skiftematerialet gir oss opplysninger om familiene i ferdig form, og gir også ofte opplysninger om flytterne. Det blir derfor uhyre viktige for den som skal skrive Bergens "smug- og ættesoge". Men personene fra de laveste sosiale lagene mangler i skiftematerialet, og det er en alvorlig svakhet så lenge 70% av Bergens befolkning på 1600- og 1700-tallet soknet til fattigkirkegårdene. For å kunne fange opp opplysninger om disse må vi til andre kilder. Og en rekke spennende kilder står faktisk til disposisjon.

Det som særpreger disse kildene er at myndighetene som har produsert dem, har hatt de samme problemene med å identifisere som vi har. De er derfor ofte innrettet med angivelse av fødested, fødselsår og -dato. De blir derfor nyttige supplement til folketellinger og kirkebøker.

Med dette som utgangspunkt fant vi ut at vi ville prøve å lage en database over de personene som normalt er vanskeligst å finne: fattige, syke, sjøfolk, soldater, fanger, stiftelseslemmer o.s.v. De utgjør en forbausende høy prosentandel av byens befolkning, og selv om slett ikke alle av dem tilhørte de sosiale utgruppene i Bergen, så gjør de det i kildemessig forstand. Mesteparten av registreringsarbeidet er med iver og stort engasjement utført av Øydis Vikøren. Arbeidet vårt med disse utgruppene er ikke full-ført, blant annet står det igjen å registrere 7-800 "forsømte, moralsk fordærvede og forvildede bøm", som ble tatt hånd om av den bergenske redningsforeningen fra 1840 av.

Databasene inneholder foreløpig følgende grupper:

1) Spedalske.

Deler av Vestlandet har gjennom århundreder vært sterkt plaget av lepra. Allerede i Middelalderen ble det opprettet "Spital" i Bergen, og det er ikke få tusen spedalske som ble sendt inn dit. Senere lå to av landets tre spedalskstifelser i Bergen. Vi har registrert spedalske 1690-1918 (med en del lakuner), og har 10686 registreringer i databasen. Det må skytes inn at vi for mange personer har to registreringer, en ved innlegging og en ved død/utskrivning. Men bortimot 7000 "spilte" er nok med. Med i databasen er også personer som kjøpte seg plass i "friskestuen" på St. Jørgen.

2) Slaver.

Den eldste "slavestamboken" fra Bergenhus festning er fra 1766, innrettet kort etter Strilekrigen, og ført av tysk skriver de første årene. Mellom 1766 og 1852 ble 769 menn satt på festningen som slaver, mange med livstidsdom.

3) Fattighusene.

Bergen var en etter måten stor by, og hadde derfor mange fattighus. I regnskapene i stiftamtmannsarkivet finner vi oppgaver fra Sjøfarendes, Stranges, Enkefattighuset og St. Catharina ("tyske") fattighus. De eldste bevarte regnskapene er fra 1699, og vi har dataregistrert materiale opp til 1817. I overkant av 800 personer, flest kvinner, er kommet inn i databasen. Det bør vel her skytes inn at det nok ikke var de fattigste i byen som satt på fattighusene, tvertimot viser regnskapene at mange av lemmene etterlot seg atskillig av verdi da de døde, og godset ble bortauksjonert.

4) Fattige.

Utdelingsbøkene for de fattige er bevart tilbake til 1775. Første bindet dekker tre år, og forteller om utbetalinger til 427 personer, gamle, uføre eller foreldreløse. Vi har (foreløpig) valgt å registrere bare utvalgte år, i tillegg til 1775-1777, 1800, 1815 og 1825. I alt har vi knapt 2000 registreringer.

Fattigvesenet hadde ansvaret for mange barn. For å få pengene til å strekke lengst mulig ble mange av disse barna "satt bort" mot en liten betaling. Storparten av disse barna havnet hos bønder på landet, sikkert ofte som gratis arbeidshjelp. (Vi finner også enkelte utsagn rundt 1800 som kan tolkes som at barna enkelte ganger ble "solgt" - foreldre fikk betaling for å gi fra seg barn). Utdelingsbøkene forteller hvem som ble satt ut, hvor de havnet, og hvor mye som ble betalt.

5) Gevorbne soldater.

I 1789 ble garnisonen på Bergenhus på ny "norsk", etter at først en bataljon fra Delmenhorstiske Regiment (1767-1774) og deretter Pionerbataljonen fra København (1774-1789) hadde stått for tjenesten der helt fra Strilekrigens opphetede dager. Mellom 1789 og 1870 ble 1538 soldater ført inn i rullen til 1. gevorbne kompani, nesten alle født og oppvokst i land-distriktene i Bergen stift, og med opplysninger i rullen om fødselsår og fødested, foreldre og tjenestetid. Soldatene hadde i løpet av sine 10-12 års tjenestetid funnet seg annen næring i Bergen, mange var blitt gift og hadde fått barn å forsørge,

slik at storparten av soldatene synes å ha blitt boende i Bergen etter at de var "uttjente". Ulykkeligvis mangler vi rullen for 2. gevorbne kompani, og har derfor bare med opplysninger om rundt halvparten av soldatene på festningen.

6) Sjøfolk.

Matros-, skipper- og ekstrarullene (ca. 1750-) for Bergen stift supplerer kirkebøkene. Dødsfall i tjeneste ute ble bare ytterst sjelden registrert i kirkebøkene før i andre halvdel av 1800-tallet. Men gjennom rullematerialet blir sjøfolkene dødsfall, desertering og utvandringstillatelser registrert. Rullene gir som regel om fødested, bosted, fødselsår og tjenestetid. Basen ca. 1750-1800 har med vel 1500 navn.

7) Hjemstavnsforklaringer.

Politiets hjemstavnsforklaringer gir ofte utførlig informasjon om personer som hadde sin eksistens i periferien av bysamfunnet: pasienter som var kommet ut etter kortere eller lengre opphold på sykehus, fanger sluppet ut fra fengsel eller arbeidsanstalt, eller personer pågrepet for betleri. Felles for dem var bymyndighetenes ønske om å finne ut hvor personen skulle utvises eller hjemsendes til, og hvem som skulle bære kostnadene. Vi har så langt registrert årene 1854-1859, med 1197 forklaringer.

Vi har sett det som viktig å få registrert "utgruppene". Databasene og registrene våre skal ikke bare åpne ellers vanskelig tilgjengelige kilderekker, men også kunne innby til statistisk behandling. Vi føler også at vi med dette materialet er kommet noe nærmere den bergenske "smug- og ættesoge", selv om det nok fortsatt gjenstår mye godt arbeid.

8) Register til flytteprotokollene for Bergen 1901-1912

Systemet med hjemstavnsforklaringer ble avskaffet, og erstattet av et system fra 1901 av der lensmenn og politi skulle føre protokoller over inn- og utflyttede. Alle steder ble det vel ikke etterfulgt nøye, men fra mange lensmannsarkiv har vi sammenhengende rekker med inn- og utflyttede opp til 1943.

I Bergen fikk man opprettet et folkeregister i 1912, og behovet for føringen av protokoller for inn- og utflyttede falt da bort. Registeret for Bergen 1901-1912 viser at det var betydelig

mobilitet. Nesten 25000 mennesker er tatt inn i registeret i løpet av knappe 12 år!

Kildeutgaver

Ikke alle historiske kilder egner seg for databaseregistrering på tradisjonell måte. Men også disse kan gjøres særdeles mye lettere tilgjengelig for publikum dersom de blir presentert i elektronisk form. For det første vil man løse problemet med den ikke alltid like lett lesbare gotiske skriften. Dernest vil man ha helt andre muligheter til å gjøre raske søk i det materialet som elektronisk tilgjengelig. Det materialet som byr seg fram som mest interessant for denne formen for registrering er tingbøkene og andre rettsprotokoller. På dette feltet har det vært mange og aktive aktører opp gjennom årene. Lenge ble dette materialet utgitt i tradisjonell bokform, og bruken av edb er av nyere dato. Statsarkivet i Stavanger har gitt ut lange rekker med tingbøker fra Jæren, Dalane og Ryfylke. Tingboksprosjektet ved Universitetet i Oslo har sørget for utgivelse av tingbøker fra en rekke andre områder. For vårt distrikts vedkommende er det Ættehistorisk Institutt som har stått for initiativ og finansiering av storparten av aktiviteten på dette feltet. Serien med tingbøker for Nordhordland begynner i 1642. Håkon Aasheim har i løpet av noen ganske få år gjort ferdig avskrifter av de første 35 tingbøkene:

Nordhordland tingbok 1 1642-48, 98s.
Nordhordland tingbok 2 1648-51, 107s.
Nordhordland tingbok 3 1652-53, 92s.
Nordhordland tingbok 4 1653-54, 57s.
Nordhordland tingbok 5 1654-55, 76s.
Nordhordland tingbok 6 1664, 45s.
Nordhordland tingbok 7 1665, 54s.
Nordhordland tingbok 8 1666, 61s.
Nordhordland tingbok 9 1667, 52s.
Nordhordland tingbok 10 1668, 73s.
Nordhordland tingbok 11 1670, 52s.
Nordhordland tingbok 12 1671, 72s.
Nordhordland tingbok 13 1673, 54s.
Nordhordland tingbok 14 1675, 66s.
Nordhordland tingbok 15 1676, 65s.
Nordhordland tingbok 16 1677, 62s.
Nordhordland tingbok 17 1678, 47s.
Nordhordland tingbok 18 1679, 58s.
Nordhordland tingbok 19 1680-81, 45s.
Nordhordland tingbok 20 1681, 54s.
Nordhordland tingbok 21 1682, 88s.
Nordhordland tingbok 22 1685-87, 121s.
Nordhordland tingbok 23 1689, 87s.
Nordhordland tingbok 24 1690, 79s.
Nordhordland tingbok 25 1694-95, 71s.
Nordhordland tingbok 26 1696-97, 99s.

Nordhordland tingbok 27 1699-01, 192s.
Nordhordland tingbok 28 1702-04, 156s.
Nordhordland tingbok 29 1704-05, 162s.
Nordhordland tingbok 30 1705-07, 220s.
Nordhordland tingbok 31 1709, 26s.
Nordhordland tingbok 32 1711-12, 50s.
Nordhordland tingbok 33 1712-15, 13s.
Nordhordland tingbok 34 1715-17, 59s.
Nordhordland tingbok 35 1719-22, 68s.

Sunnhordland

I samarbeid med Ættehistorisk institutt har bygdebokskriveren Simon Steinsbø skrevet av flere av tingbøkene for Sunnhordland. Også disse er tilgjengelige i utskrift, og som datafiler:
Sunnhordland tingbok 4 1654-55, 73s.
Sunnhordland tingbok 5 1655-56, 85s.
Sunnhordland tingbok 6 1657-59, 37s.
Sunnhordland tingbok 7 1659-61, 51s.
Sunnhordland tingbok 8 1662, 63 s.
Sunnhordland tingbok 9 1663, 32 s.
Sunnhordland tingbok 10 1664, 65 s.

Bergen

Cand. philol. Gro E. Bastiansen har for Ættehistorisk institutt skrevet av tingbok for Bergen 1663 (147 sider), og har også laget utskrift til landets eldste justisprotokoll, Bergen rådstuprotokoll 1592-1594 (114 sider).

Nordfjord

Vi har som prøve laget en avskrift av tingbok for Nordfjord 1663.

Bergen domkapittels protokoller

Den eldste domkapittelsprotokollen ble gitt ut i trykt utgave i 1961. Til grunn for den trykte utgaven ligger en avskrift som ble gjort av daværende sokneprest Bjørn Zachariassen. Han gjorde også ferdig avskrifter av de øvrige domkapittelsprotokollene. Vi har nå tatt for oss hans avskrifter og skrevet de inn på ny. Her regner vi med å måtte ta en runde med korrektur. Materialet omfatter:

Bergen domkapittelsprotokoll 2 1624-1651, 208 s.
Bergen domkapittelsprotokoll 4 1667-1674, 148 s.
Bergen domkapittelsprotokoll 5 1675-1682, 80 s.
Bergen domkapittelsprotokoll 6 1686-1694, 150 s.
Bergen domkapittelsprotokoll 7 1695-1708, 66 s.

ETTERLYSNING

ETTERLYSNING 1/97.

Jeg føler trang til å følge formannens oppfordring til å komme med bidrag til vårt nye blad, og som nykomling gjør jeg det i form av en etterlysning.

Nå må det innrømmes at jeg er ganske "grønn", bl.a. når det gjelder Internett. WEB, WWW, URL, TELISS, RHD og en masse andre uttrykk flommer inn over meg og jeg skjønner foreløpig lite eller ingenting. Kanskje mitt lille problem som jeg nå snart kommer til kan løses v.h.j.a. noen få tastetrykk slik at man kommer inn på de rette lenker (eller linker ?) eller hva det nå heter.

Egentlig vites ganske mye om de her etterlyste. Adskillig mer enn om de fleste av våre aner på 16-1700-tallet. Her er der allerede mye "kjøtt og blod", men historien inspirerer til å få vite mer, om mulig.

Altså **Johan Henrik Blomberg, og hustru Marie Hansdatter Lampe.**

Begge omtalt i VOSSABOKI BAND I, kap. s 77: "Gastjevargarden på Vangen" Han må ha vært allsidig: "Kongeleg privilegeret gjæstgiver og bøigdelensmand", kaptein og poståpner, visstnok den første poståpner på Voss, 5 barn i første ekteskap, 6 barn med Maria.

Det blir for langt her å gjengi det jeg vet om "den bøgde lensmand", bare at jeg forleden dag nærmest snublet i "nye" ting. Gikk og ventet på å komme til på Internett på BOB da jeg tilfeldigvis så Hardanger Historielags "Hardanger 1953" i en hylle. Slo tilfeldig opp på en side og der havner blikket på nettopp navnet Johan Blomberg. Historien som var fortalt handlet om en sersjant Nils Olson Heggen. Han var med da " Tordenskjolds soldater" tok Marstrand 20.juli 1719. En av underoffiserskameratene hans fra krigen var nettopp sersjant JOHAN HENRICH BLOMBERG ! Snakk om flaks i slekts-"gransking"!

Men nå til etterlysningen. Er det noen som har opplysninger om forfedrene til JOHAN HENRICH NIELSEN BLOMBERG f. 1689 i Oslo, d.1750 på Voss og hustruen MARIA HANSDATTER LAMPE f.1701 i ?, d.1769 på Voss. Eventuelt noen som kan hjelpe meg til de riktige taste-trykkene ?

Knut O.Strand - DIS-Hordaland ,Tlf 55 16 41 73

Da svært få medlemmer returnerte det spørreskjemaet som styret sendte ut for en tid siden, tillater vi oss å sende ut nok et spørreskjema i håp om bedre respons denne gangen.

ETTERLYSNING 2/97.

Jeg ønsker å komme i kontakt med personer som er i slekt med eller kjenner til etterkommere av følgende personer fra Fusa:

1. **Nils Johannesson** født 18 Aug 1821, Fusa,Hordaland, gift 28 Jun 1854, **Gjertrud Olsdotter**, født 26 Feb 1829, Rød,Os,Hordaland, (datter av Ola Monsson og Gyrid Asbjørnsdotter) døde 26 Des 1916, Gangstø,Fusa,Hordaland. Nils døde 1 Okt 1900, Gangstø,Fusa,Hordaland.
Barn:
 - i **Johannes Olai Gangstø** født 22 Apr 1855, Gangstø,Fusa,Hordaland, døde 18 Mai 1855, Gangstø,Fusa,Hordaland.
 2. ii **Johannes Olai Nilsen Gangstø** født 20 jul 1856.
 3. iii **Hans Nilsson Gangstø** født 14 Mar 1860.
1. **Ole Olsen** født 11 Feb 1831, Samnøy,Fusa,Hordaland, gift 21 Jun 1854, **Anna Andersdotter**, født 26 Jul 1831, Strandvik,Fusa,Hordaland, (datter av Anders Johannesson og Marta Bergesdotter) døde ukjent, Samnøy,Fusa,Hordaland. Ole døde 9 Mai 1875, Samnøy,Fusa,Hordaland.
Barn:
 - i **Synneve Olsdotter** født 16 Jun 1855, Samnøy,Fusa,Hordaland, gift **Ola Havsgård**, født ukjent, Havsgård,Fusa,Hordaland. Synneve døde 0 ____ 1937.
 - ii **Marta Olsdotter** født 15 Jul 1856, Samnøy,Fusa,Hordaland, gift 1896, **Thomas Kristoffer Anderson**, født 0 ____ 1857, Rolvsvåg, Samnanger, Hordaland.
 2. iii **Ole Johan Olsen Samnøy** født 2 Jan 1858.
 - iv **Andreas Johannes Olsen** født 9 Mai 1860, Samnøy,Fusa,Hordaland, gift 31 Mar 1891, i Strusshamn,Askøy, **Sameline Magdalene Olsvik**, født 0 ____ 1865, Strusshamn,Askøy,Hordaland. Andreas døde 0 ____ 1926.
 - v **Ingeborg Olsdotter** født 23 Sep 1861, Samnøy,Fusa,Hordaland, døde 7 Jul 1957, Auestad,Fusa,Hordaland.
 - vi **Johannes Olsen** født 22 Des 1865, Samnøy,Fusa,Hordaland, døde ukjent, I USA.
 3. vii **Kristianne Olsdotter Samnøy** født 30 Des 1867.
 4. viii **Ole Olsen Samnøy** født 19 Jun 1870.
 - ix **Berta Olsdotter** født 30 Mar 1873, Samnøy,Fusa,Hordaland, døde 13 Feb 1939, I USA.
 - X **Ole Olsen** født 9 Mai 1875, Samnøy,Fusa,Hordaland, døde 9 Mai 1875, Samnøy,Fusa,Hordaland.

Jeg håper noen kan hjelpe meg med opplysninger om etterkommerne etter ovennevnte personer.

Hans Gangstø, Udlandsvingen 34, 5500 Haugesund. Tlf 52 73 52 03

DIS-Hordaland arrangerer slektsforskerdag 13. september i samarbeid med Landås kulturkontor ifm Landåsdagene.

Styret vil allerede nå benytte anledningen til å be medlemmene støtte opp om dette arrangementet som vil finne sted i Støpeskjeen. Her har vi en fantastisk mulighet til å presentere vår hobby for interesserte og kanskje kapre noen nye medlemmer. Alle har noe å bidra med - både faglig og arrangements-teknisk (også kantinen trenger vaffelprodusenter og servitører). Hjelp til da vel! Kontakt Jan Ganderudbakken, tlf 55 12 25 95.